

DEBRECZENI ELLENŐR.

Politikai, közgazdasági s társadalmi lap.

A SZABADELVÉPÁRT KOZLÓNYA

Megjelen hetenkint ötször, u. m. Hétfőn, Kedden, Szerdán, Csütörtökön és Szombaton.

Előfizetési feltételek:

helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve.

Egész évre . . . 10 frt.
Félévre . . . 5 " 50 kr.
Negyedévre . . . 2 " 50 kr.
Egy hónapra . . . 1 "

Előfizetheti helyben a kiadóhivatalban, *Kutasi Imre nyomdájában*, a tanár Teleki K. Lajos és ifj. Csáthy Károly könyvkereskedéseiben, vidéken a postahivataloknál.

Hirdetési díj:

öt hasábos pottisor 5 krajczár. Nagyobb terjedelmű a többiből megjelölt hirdetésekkel leegyszerűsített. Helyi hirdetések minden sorát 20 kr. A hirdetéseknek a kiadói irodában vételezni kell. Az előfizetési és hirdetési díjak a kiadóhivatalban, a lap szellemi részét tartó közlemények a szerkesztőség irodájában eszemenendők.

nyugdíjra járók 1794. szám alatt

Debreczen, május 5.

Albánok és montenegróiak egy hét óta farkasszemet néznek egymással. A puskacsövek lövése készen állnak, a handszár az övben, minden pillanatban elkezdődhetik a mészárlás, orrak, fülek levagdálása, gyermekek fölnégyelése, nők megbecstelenítése és a többi, a mi már azon a vidéken a háború folytatásához tartozik.

A török kormány kezeit mossa. A nagyhatalmak együttes föllépésére olyan feleletet adott, a milyent adhatott. Nem rajta mult, hogy Montenegro nem kapta meg a számára kiadott területet. A porta kivonta onnan csapatait; egyebet nem tehetett. Miért nem siettek a montenegróiak a megszállással a miért engedték, hogy az albán liga csapatai szállják meg a kiürített területet?

Montenegro, ez a szelid bárány, erre újra fölajdult a nagyhatalmak közbenjárásához fordult. E pillanatban ismét folynak a tanácskozások a hatalmak követei közt Konstantinápolyban. Hogy válnának történi kell e kellemetlen ügy befejezésére, abban mindnyájan egyetértenek, mint azt nagy fontossággal sietnek a várakozó Európának tudtára adni. Hanem hogy mi történtek, arra nézve még nincsenek tisztában, a mit el is hiszünk.

Valószínű, hogy egy újabb jegyzék fog intézteni a portához s a porta egy újabb igazoló válaszával fogja tanusítani jóakarátát s buzgó igyekezetét a nagyhatalmak szives tanácsainak meghallgatásában. De ezzel az ügy elintézte nem lesz.

Lehet, hogy időközben, míg a diplomácia tanácskozik és irkafirkál, elintézik azt maguk közt ősi módon puskalövésekkel az albánok és montenegróiak. Ha az egyik fél jól el lesz páholva, Európa majd könnyebben békét csinálhat közöttük.

Hogy ez a kibékítés egy vagy más alakban meg is fog történni, arról nem kétkedünk. Tartósságot ugyan nem merünk jósolni a majd helyreállítandó békének és nyugalomnak; de az még nem nagy baj. Európa e részén nem kell a civilizált világ szemüvegét áttekinteni a dolgokat. Nyugalom itt a szó teljes értelmében soha sem volt, e vad, harcziás törzsek minden pörös dolgukat fegyverrel szökték elvégezni; azért még nem fordul föl fenekestől a világ.

Nem hiszünk, hogy a puskalövések, melyeket most váltanak, a keleti dráma utolsó felvonásának kezdetét jelentené. Csak egy kis jóakarát kell hozzá, hogy a tíz tovább terjedése meggátolassék. Sőt még az sem kell; a gonosz szándék hiánya is elég. Anynyit pedig csak fölvehetünk a Gladstone kormányáról is.

Nincs rá legkisebb ok sem, hogy nyugtalankodjunk a miatt, a mi most Montenegro határán készül. Minket, a mi érdekeinket nem fenyegeti az. Állásukat Boszniában senkinek sincs se kedve, se szándéka megzavarni. Erre nézve igen határozottan nyilatkoztak

utóbbi napokban az angol szabadelvű párt vezérférfiai is. Nyilatkozataik nem hagynak fenn semmi kétséget, teljesen megnyugtatók.

A szegedi könyvöradományok kiosztása tegnapelőtt vette kezdetét az érdeklét árvizkárosultak tömeges részvétele mellett.

A középiskolai oktatásról szóló törvényjavaslat az idei országgyűlési ülészek azon teendői közé tartozzanak, a melyeknek elintézése a sűrűsége teendők elintézésétől függ, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium a javaslatban jelzett egyes sűrűsége reformokat, a melyek egy a szakfőnök és testületek, valamint a felekezeti és a törvényhozás önjajával találkoztak, be fogja hozni. Küönösen a tanerők alkalmazására s a tananyag beosztására vonatkoznak e sűrűsége reformok.

A budapest-zimonyi vasút kiépítéséről szóló törvényjavaslat rövid idő alatt a képviselőház elé fog terjesztetni. Az a hír, hogy ez ügyben valamely nehézség merült fel, mely e törvényjavaslatnak előterjesztését késlelteti — mint a „Bud. Corr.” állítja merő kóhalmány.

A horvát regnicolaris küldöttség tegnapelőtt több óra hosszat tanácskozott és elfogadta az albizottságnak a határvidéki közvetett adójövedelmek, valamint a horvát tanulmány-alap átadására vonatkozó javaslatát. Határozatlan kimondotta azonban, hogy a szállítási adó felszámolásának kérdése, mely a két regnicolaris deputatio közt még nincs eldöntve, semmiképpen nem tekintendő az által elintézetnek.

Országgyűlés.

— A képviselőház. —

Budapest, május 1.

Tiszta Kálmán miniszterelnök egy jelentést nyújt be, melyben értesíti a képviselőházat, hogy a m. tud. acad. kérelmére ő cs. kir. felsége megegyezte hogy a magyar szék koronát, s királyi jogart egy a célra kiküldött acad. küldöttség tudományos szempontból megvizsgálhassa. — A felett, hogy a képviselőház a koronának a szekrényből kiemelésénél kik képviselje, a képviselőház holnap határoz.

Ezután elfogadták a Fiume és a nyugat-európai kikötők közt rendes hajózáratok eszköz társaság segélyezéséről szóló törvényjavaslatot.

Tisza miniszterelnök az ülés végén előadta, hogy a kormány óhajátá szerint, a ház jelen ülésezése legfőbb junius első hetéig tartana; addig szükségesnek véli a következő tárgyak elintézését, jugszint a helyi érdekű vasutakról, a lánchajózásról, a tiszavideki vasutakról, a déli vasút egy részének átvételéről, a sziszek-novii és sziszek-károlyvárosi vasutáról, a budapest-zimonyi vasutáról, a Szegeden építendő honvédelaktanyáról, a Németországgal kötött kereskedelmi szerződés meghosszabbításáról, ugyancsak Németországgal a kikészítési forgalomról, az erdélyi birtokviszonyok rendezéséről, az elvesztett teleknyelvek iránti intézkedésről és a barcsi hid kiépítéséről szóló törvényjavaslatok, továbbá a Tiszánál még ez évben végzendő munkálatokra, a szegedi építkezésekre és a Budapestnél és Komáromnál szükséges dunai biztosítási és illetégek szabályozási munkálatokra vonatkozó előterjesztések tárgyalását.

Óhajandó lenne továbbá, ha lehetséges, de ezek miatt az ülészek megnyitása nem kívántatik: a szállítási és kereseti adóról, a középiskolai oktatásról, a népszámlálásról, a borhamisításról és a közjegyzők díjairól szóló törvényjavaslatok tárgyalása.

Debreczen szab. kir. város

polgármesterének évi jelentése 1879-ik évről.

Multkor már több adatot közöltünk e nagy gonddal összeállított jelentésből. Most ismét közölük néhány közérdekűt.

Kezdjük a középítkezéssel:

A mult évben megkezdett szent-anna-utcai rom. kath. leányiskola építése s annak belső berendezése bevégeztetett s felül vizsgáltatott.

A tett építkezések sorában első helyen említendők a kut — kis-hatvan-utcai és ref. ispotálybeli új népiskolák, melyek teljesen felszerelve s felülvizsgáltatva rendeltetésüknek átadattak. Továbbá a város tulajdonát képező külvárosi Goldberger-féle nagy sátor és izraelita imaház épületek honvéd-katonai lak-tanyává alakítottak át s hasonlóan felszerelve felülvizsgáltattak.

A városi közpörházhoz két kör szoba építették, tető alá hozották.

A színházi nagy kemencék elé tüzmentes futókamrák készítették s többféle javítások foganatosították.

A városi hatóságok számára töltött ut készítették s kocsiút felőli része fasorral látottat el, nem különben a pörfia-utca végén a gazdasági tanintézet előtt árkász- és fenőfő útvezények létesítettek s a szent-anna-utcai sétány középső része, valamint a csegied-utcai ref. temető utjai befásították.

Koczká kö ut és átjáró készítették 2209 m² méter.

Gyalogjárda készítették vastéglából újonnan 5778 m² méter, ócska vastéglából 3055 m² m.

A fő piacnak nagy-csapó és tekei-utca, — továbbá a miklós- és n-hatvan-utczák közti részen asfalt-gyalogjáró készült gránitkő szegélyzettel, mely körülből 4400 m² méter s feljebb emeltetett a kis-templom előtt 265 m² méter.

A városi háta megett levő kis utca kitégláztatott s a rendes kocsiközlekedés elől elzárattott.

Deszka átjáró-palló készült 848 fegyő méter.

A szent-anna-utca végén levő nyitl árok az utca szélességében behoztatottat s a várad-utcai furott kútját a főcsatornájig, — valamint az aszfaltozás alkalmával minden egyes háztól az oldatsatornájig kisebb vízvezetl csatorna készítették.

Az utcai csatornák, csatorna szemek eszközöit és egyéb kisebb helyrehozott hiányok száma volt 50.

Az utcai hidak közül igazítottat 5, új fa hid készült 3 s a belsőlegéken lerakott 10 drb. vízbebotósító cső.

A külsőlegéken levő hidak közül javított 16 új hid és átvezet készült 20.

Az utakon földmunkákat eszközöltetett: 52687 köbméter.

Széchenyi István mint szónok.

— Akadémiai felolvasás. —

Budapest, máj. 4.

A tudományos akadémia első osztálya tegnap ülést tartott, melyen Szász Károly bemutatta I m r e S a n d o r u a k „Baragzászi Nagy Pál élete és munkái” című székfoglalóját, utána pedig Z i c h y Antal jellemezte Széchenyi István grófot, mint szónokot.

Széchenyivel, mint szónokkal sokan foglalkoztak már s közöttük többen megdöbbentették e minőségét. Az a nagy hatás és eredmény, melyet nevével halhatatlanít abban a korban, midőn a saját elnyomva s még kezdetleges fejlődésében különben is igen kevéssé csökkente az élő szó varázását, fényesen bizonyítja ezek tévedését. 1832—36-iki hosszu

gedt egyenesen utcahosszat, végre egy ház kapujában kimerülten összerogyott s elaludt.

Tüköri úr épen most jött baba a kasznóból, megbotlott a kapuja előtt heverő testben, megösmerte Gyurka Pistát, bevittette az udvarba s a cselédakkban helyet csináltatott számára. Elsa, Tüköri neje, ez a jó asszony háza várta férjét s olyan örömmel csókolta meg.

— Mi bajod volt az udvaron? kérde gyöngöden.

— Semmi fiam, — Jánosnak a kocsinak parancsoltam meg, hogy csináljon éjjelre szállást.

— Kinek?

— A kapu előtt ott fetreggett az a szegény hülye gyermek, a kit tegnap egy elnézetgöttünk az ablakból. Gyurka Pista, annak adattam az éjjelre szállást.

Elsa összeresztent s a nyitva hagyott ajtó olyan félve csapta be. Annak a zörrenéstől aztán még jobban megijedt.

Elsa nagyon nyugtalanul szította az éjét. Nem aludt, de azért szemét folytonosan behunyva tartotta, mintha félné valamitől. Egy kép lebegett szeme előtt, a mely megborzogatta őt s megfagyasztotta vért. Néha néha olyan görcsös rángatózás fogta el, mintha beszélné valakivel.

Tüköri aggodalmak között tilt ágya s

országgyűlésen mondott beszédeit Kossuth „Országgyűlési tudósításai” írták meg. Öszszehányt kinevelek azok, de ugys kiváló becsek, mint Kossuth mondja rólok. Szabálytalanságai találkoznak Széchenyi szónoki módorában is. Szokása volt beszédjét, mint levelet végezni be „maradvány alázatos szolgáljuk Széchenyi István.” Ötözesében is gyakran követett el visszágásokat. Disz magyar atillához gyakran húzott pantalon s vett esernyőt kezébe. Egy álló helyen maradni nem tudott, beszédében is helyet gyakran változtatott.

Mindkét felolvasást élénk tetszéssel fogadták.

Külföld.

A német osztrák magyar kereskedelmi szerződés. A német birodalmi gyűlés első és második olvasásán elfogadta az Ausztria-Magyarországgal 1880. ápril 11-én kötött ideiglenes kereskedelmi egyezséget.

Törökország reformja. A porta az 1876. decemberi alkotmányt fogja proklamálni. A legközelebb egybehívandó parlament rendezni fogja a pénzügyeket, az államadósságot konvertálni fogja egy csoportos s több tartományok önkormányzatot ad.

Irodalom és művészet.

♦ Tóth Endé asszony Vácson a „Falu rossz”-ban és a „Legény bolondja”-ban igen nagy sikerrel lépett fel.

♦ Kossuth iratai előzetesnek száma meghaladja a hateret. Ezenkívül az iratok füzetekben terjesztettek, Mehner által, tizezer példányban. A két első füzet megjelent. A könyvkereskedésekben az iratok első kötete oly tömegesen kel, hogy bár az előzetett példányokon kívül, néhány ezer példány nyomtatott, a meglevő készlet nem áll arányban a kereslettel s az első kötet második kiadásának szedése az Athenaeum nyomdájában már megkezdett.

♦ A párisi Salon a napokban nyílt meg. A magyar festők közül csupán Bruck Lajos van képviselve egy képpel melynek címe Sioparti mosónő. A Figaro pársorban elismerőleg nyilatkozik a képről, megjegyezve, hogy a művész Munkácsy tanítványa.

Napi hírek.

Meghívás. A „debreczeni szabadelvű kör” választmányának és a párt bizottmányának tagjai, a folyó hó 6-án csütörtökön d. e. 11 órakor a kör helyiségében tartandó értekezletre tisztelettel meghívattak. Tárgy: Majális rendezése. Az elnököség.

A debr. ref. egyh. tanács május hó 6-ik napján d. e. 10 órakor közgyűlést tart. Tárgy: A közelebbi gyűlésről elmaradt tárgyak elintézése.

Központi választmányi gyűlés tartatik h. hó 7-én pénteken délelőtt a városi háza tanácstermében. A jövő évben az országgyűlési képviselő választására jogosultak névjegyzékének összeírására tárgyalás.

Katonai tartás megváltása. Ismételve figyelemfelhívjuk azon hazi gazdákat, kik házaikat a katonatartástól megváltani akarják, ebbeli szándékaikat a jegyzői hivatalban panakosság s z ó b e l i l e g bejelenteni el ne mulassák.

A rom. cath. leányiskolában legújában rendezesített, — 12—15 évű növendékek számára minden csütörtök délelőtti órákban megtartani szokott ismétlő előadásokról a fölújított érdeklét szülők figyelmét. — Ezen a kormány által az iskolából kikerült leánygyermek további szellemi művelését, a tanulmányok ismétlését célzó előadásokat már eddig is szép számmal látogatták a serdülő növendékek, — de tekin-

tebe véve ama nagyon is tapasztalatlilag igazolt körülményt, hogy a mire kényser utján nem lehet hatni, az csak igen lassan jut a közönség böles belátására s elhanyagoltatik saját gyermekek rovására épen a szülők által. Főhivány ennélfogva az illetők figyelmét, hogy így a teljes önfelelődozást miképp tanítónók ügyesen alkalmazott előadásai a kívánt eredményt megteremjék. (Beküldetett.)

Bucsuelőadás. Színházunkban tegnap volt az utolsó előadás, melynek végzetével derék buzgó igazgatónk következő szavakkal vett búcsút közönségünkétől: „Nagyérdemű közönség! Fut az óra! . . . búcsuzóral . . . A mai előadással az 1879—80-iki évadot befejeztük. Közdelmes évad volt az országban uralgó kedvezőtlen viszonyok miatt; az egyesület minden erejét megfeszítte, hogy a magyar színiügy és a magyar városban kudarctól ne vajjon. Hogy a színészt fennáll s hogy művészetünk zászlóját biszéken lobog — ezt neked köszönjük lelkes közönség, mert pártólód s a művészetért lelkesülni tudt bekebeled biztosítást az ügy sikerért. Hogy működésünkkel meg volt-e elégedve Debreczen város népétől közönséged, annak megírására nem rojtunk áll, de hogy mindent elkövetünk, hogy színházunk méltóságát s jó hírnevét fenntartsuk, ezt lelkiismerettel állítom. Holnap már e szent falak ajtai bezárulnak! Csenedes némaság borul rád, — de a szív megnyílik ma s hálaérzete mint napugár úgy árad szerteszét, áldást kívánva a város lakóira s nagyérdemű közönségedre! Isten veletek! a viszontlátásig! Egyesült kebel, kívánja e színtársulat minden tagja, hogy Debreczen város lelkes közönségét az Isten sokáig őrtesse.” E beszédet megelőzőleg, de annak végzetével is óriási tapsvihar keletkezett, mely legönzenedübb fejezte ki elismerését buzgó törekvő színtársulatunk iránt. Lapunk legközelebbi számban szólni fogunk az egész színiudat tapasztalataitokról. — Most Isten hozza! . . . ot mondunk távozó színészeink után s szívünkön öhajjuk, hogy Nagyváradon fényesebb anyagi siker koszorúzza törekvésüket.

Mégis mozog a föld. Egy ur megpirongatja 13 éves kis fiu rokonát, a ki részegen dülbögözött előtte. — „Már megint leittad magad te huncut! Mi lesz belőled.” — En, én ittam le magam! — nagyképűködik a kis fiu, — becsület istenemre esküszöm, hogy három esztendeje nem iszom bort. (Megtörtént.)

Szathmári Árpád kedves művésznök a budapesti nemzeti színházba tegnapelőtt lépett fel másodsor „Caverletné”-ben. A lapok mind tehetséges routinert színésznök mondják, kinek szerződöttese által a nemzeti színház miudenesre nyerne. A vendéget nyílt jelenetben is többször zajos tapsokban tüntette ki a közönség. — Ugy értesültünk, hogy már meg is kínálták Szathmárit a szerződöttesével, de ő csak a jövő év tavaszától fogadhatja el.

Ez is egy módja a tolvajlásnak. Két asszony utazott együtt a vasúton, az itteni állomásnál azt mondja az egyik asszony a másiknak „eredj galambom, hozzá egy zsemlyét nekem is” és míg a társnője oda járt, addig ez meglöptea ennek zsemlyéjét. Rajta vezett, mert később rábíznyult a tolvajlás.

Szántársulatunk tagjai a ma déli vonattal utaztak el városunkból az indóházánál elutazásukkor igen nagy számu búcsuzó közönség jelent meg, mely szives jó kívánatokkal bocsátotta utánk a távozókat. E jó kívánatokhoz mi is szívünkön járulunk s óhajjuk, hogy majd ősszel friss egészségben, tel szeszel térjenek hozzánk vissza.

Fortélyos család. Egy családtag fogtak el ma, ki gázda asszonya kintjára fűszerkereskedésben, kávéházban, czukrárdában s több helyen kontókat csinált, sőt az is rábizonyult, hogy vagy 40 frtnyi késpénzt is kőcsöngetett ki magának asszonya nevében. Természetes dolog, hogy most érdeme szerint elbánnak vele.

Hunczut a — cigány. Ma egy cigányt tolucoztak volna haza fele. A kiserő

hogy e szende lélek, ki maga a szelidség, jósság és ama satnya gyerek közt valami titokteli összekötöttes volna. Csaknem kinevette magát s aig várta, hogy Elsa fölébredjen. Milyen jól fog e-mi neki annak mosolygása, mennyi vigasztaló lesz annak szép szemében. Oh csak ébredne is már.

Türelmetlen volt, de azért a világért sem ébresztette volna fel Elsát, a ki épen most olyan nyugodtan aludt.

Tüköri fel s alá járt szobájában, néha néha megállt az ágy előtt s úgy elgyönyörködött azokba a szép vonásokba, melyekből már oly sokszor merített vigaszt, boldogságot. Ugy el-emergentett az a egyszerre csak valami kimondhatatlan érzés szállta meg, melyet nem magyarázhat meg az ember, a mikor úgy elszorult toroka, mintha joffogatták volna, a szive hevesen kezdett dobogni nem bírt megállni a lábán, szélesedett s sirt.

Egy férfi könyveit a legizásabb érelem legbübb tolmácsai az érzés világában. Az ő szóban hazudnak, mert csak a legkínzóbb fájdalomra, vagy a legnagyobb öröme érdekében meg. Egy férfinak nincsenek olyan könyvei is, a melyet a konokság teremt, hogy legyen mivel hazudni is.

Tükörinek valami nagyon, de nagyon fájt, de ő maga sem tudta, hogy mi az. (Folyt. köv.)

A „Debreczeni Ellenőr” tárczája

A HÜLYE.

— Rajz. —

Írta: Karczag Vilmos.

Még egy másik szenvedély is van Gyurka Pistának. Nincs olyan temetés, a melyeken ő meg ne jelenne. Ha reformatus, ha catholikus, ha zsidó, az neki mindegy. Ő felteszi a fátolt rongyos szakmalkapjára, oda ballag a koporsó mellé, végig várja a szertartásokat, azután kikiséri a menetet a város alá a cemeobé. Ha énekes temetés van, vele énekel a kis vagy nagy diákokkal, ha nincs, akkor meg szó nélkül, türellemmel elásntikál a koporsó mellett.

Tán a gyászolótól tanulta el, vagy pedig az öreg harangozó tanította arra a tisztosságra, hogy a temetésen komolynak kell lenni, de mikor háza fele jön, akkor már egészen elloki a komolyságot, s megint az a rakoncátlan vig gyerek lesz, a kivel a kofák szoktak eltréfálni.

Most épen egy temetésről jön haza felé.

Utközben elrobognak mellette a fényes kocsi. Ő nem sokat törődik velök, legfeljebb is egyik másik ló után cserdit egyet csiga os-

torával. Játszik, megáll, néhány vacsot szed föl az utszélen és azokkal is elmúnt. Ha véletlenségből egy tarka pillangó repül el előtte utánna kap a kalapjával és nem sokat törődik vele, ha nem sikerült neki megfogni. A másik pillanatban már megfélekedik róla s megint más játékot talál ki. Sokáig nagyon sokáig megfigyeli, hogy mint igyekszik ezélna felé lassu léptekkel egy fényes bogár a homokban.

Ez alatt Gyurka Pista észre sem veszi, hogy mindig jobban jobban eszedik.

A város alatt egy korszomból egy legények nótája zavarja a csendet. Gyurka Pista nem sokat törődik az emberekkel, benyit a korcsmába, ránevet a mulatókra s szives örömmel fogadja el a felé nyitott bo. os füveget.

A mulató legényeknek mindig szükségük van egy bolondra, a kit leitatathat. Most igazi bolondra akadtak, mikor okos bolondra. Neki az nagyon mindegy. Még egy korty, azután a harmadik, negyedik s úgy emulatnak nevetnek rajta, hogy a hülye fatyut leitat-hatták.

Később fizetnek, ott hagyják a korcsmát, s a szegény mámoros Gyurka Pistát meg, — a ki most részeg állapotában egy cseppet sem különbözött más részegektől s tele torokkal dudolt mindenfelét ősszevissza, — kitérték az ajtó elébe.

Tudta is azt a szegény fiu, hogy már késő este van, ő csak dudolt tovább s balla-

